

Verksamhetsrapport från CNV 2023

Sammanfattning

SLU Centrum för naturvägledning (CNV) har enligt överenskommelsen med Naturvårdsverket bidragit till att stötta och utveckla arbetet med naturvägledning i Sverige. En enkät som ställdes till CNV:s nätverk i december gav verksamheten mycket positiva omdömen. Utöver den löpande verksamheten med rådgivning, nyhetsbrev och att ordna seminarier har CNV bidragit till att utveckla och stödja processer kring naturvägledning för naturum, varumärket Sveriges nationalparker, ramverket för vandringsleder, former för planering av naturvägledning i blivande nationalparker med mera.

CNV har lagt fram förslag på hur naturvägledning kan integreras bättre i friluftsmålsarbetet och bidragit med aktiviteter på temat på Tankesmedja för friluftsliv på Hasselbacken i Stockholm i november. CNV delade ut utmärkelsen Årets naturvägledning 2023 till stolta pristagare samt ordnade en workshop om hur Sverige kan arbeta med kommunikation om biologisk mångfald vid Centrum för biologisk mångfalds "Mångfaldskonferens 23" på Ultuna i november – här lanserade CNV med workshopdeltagarna idén om "Naturlyftet 2025–2030" – en bred satsning på kommunikation om biologisk mångfald i Sverige med riktning på konventionens delmål om att bryta trenden med minskande mångfald till 2030.

CNV var aktiva i nordiskt och europeiskt samarbete. Ett Nordplus-projekt drogs igång som ett resultat av att CNV initierat och finansierat arbetet med ansökan. Samtliga nordiska länder presenterar hur deras utbildningar inom utomhuspedagogik och naturvägledning drivs i respektive land. Syftet är att lägga grund för utveckling och fortsatt samarbete mellan länderna. Sverige var först ut med ett välbesökt webinarium i december. Projektet pågår t o m 2025. CNV är också aktivt engagerade i samarbetet inom *Interpret Europe* och deltog i en konferens på tema *Creating learning landscapes* i Rumänien i maj där bland annat samverkan kring planering för naturvägledning i våra blivande nationalparker presenterades. CNV deltog också vid *Europarc federations* konferens *A tribute to our landscapes* i Nederländerna i oktober. Rapporter från de två konferenserna var temat för årets omvärldsrapporter till Naturvårdsverket. Institutionen för stad och land vid SLU bekostade tågresorna genom sin resepolicy som täcker tågresor inom Europa för medarbetarna och tar ut en avgift på flygresor.

Utöver projekt som direkt stöder Naturvårdsverket har CNV samarbetat också med andra aktörer som Havs- och vattenmyndigheten. Arbetet med att utveckla forskning har resulterat i att naturvägledning inkluderas i forskningsprogrammet *Mistra Environmental Communication* del 2 som löper 2024-2028.

CNV:s personal 2023 var: Anders Arnell, Eva Sandberg, Jasmine Zhang, Katrin Jones Hammarlund, Per Bengtson och Per Sonnvik.

Uppdrag 1: Basuppdrag – Naturvägledning

1.1 Omvärldsbevakning

Omvärldsbevakning av publikationer, konferenser eller motsvarande har pågått enligt plan.

CNV deltog vid Interpret Europes konferens *Creating Learning Landscapes* i Rumänien i maj samt vid Europarc federations konferens *A tribute to our landscapes* i Nederländerna i oktober. Båda konferenserna fokuserade på betydelsen av kommunikation om natur i som sker i samverkan mellan många aktörer och lyfter landskapsperspektiv. Intryck och lärdomar från de båda konferenserna har beskrivits i CNVs omvärldsbevakningsrapporter 1 respektive 2:2023. Ett nummer av Naturvägledaren med dokumentation har förberetts för utgivning i januari 2024.

Ett studiebesök för CNV:s arbetsgrupp genomfördes i slutet av augusti till besökscentret Södra Hyttan i Bergslagen. Delaktighet och pedagogik kring restaurering av ett vattendrag (Lankälven) inklusive besök i den så kallade Lankälvskatedralen där livet i vatten kommuniceras genom konst och pedagogiska aktiviteter var teman för besöket. Naturturism-målet Kolarbyn Skinnskatteberg besöktes också.

1.2: Samverkan

Den nordiska samverkansgruppen

Det tvååriga projekt med erfarenhetsutbyte om utbildning som ställdes till Nordiska ministerrådets Nordplusanslag beviljades medel. Det innebär att en nordisk serie med webinarier om utbildning av naturvägledare och utomhuspedagoger kommer att genomföras fram till våren 2024. Projektet avslutas våren 2025 med en fysisk workshop i Uppsala. Ett första nordiskt webinarium hölls av CNV med inbjudna gäster till exempel från Linköpings universitet och Interpret Europe i början av december.

En förnyad ansökan till anslaget för Nordiska ministerrådets Arbetsgrupp för biologisk mångfald om en verktygslåda för kommunikation om biologisk mångfald för barn och unga togs fram, i samarbete med aktörer från Finland, Norge och Sverige. Arbetsgruppen såg positivt på ansökan men på grund av halverad anslagstilldelning avlogs den tyvärr.

Nätverk för svenska naturguideutbildningar, Föreningen för nationell norm för utbildning av naturguider, Naturturismens yrkesnämnd

CNV deltar i arbetet med föreningen för nationell norm för utbildning av naturguider (FUN). Samverkan mellan utbildningar stöttas. CNV höll i november en digital föreläsning för certifierade naturguider om interpretation.

Västra Götalandsregionens avdelning för kulturarvsutveckling och Interpret Sweden Network

CNV var medarrangör till en internationell Interpret Europe-kurs i att skriva pedagogiska texter för naturvägledning *Certified interpretive writer*. Kursen samordnades av Västra Götalandsregionens avdelning för kulturarvsutveckling och hölls i september i Trollhättan.

CNV bidrog löpande med information till Interpret Sweden Network samt i en digital paneldiskussion om användning av begreppet interpretation i Sverige i november.

NAMSA – Naturhistoriska museers samarbetsorganisation

Namsa-nätverket har nyttjats bland annat som bollplank för att efterlysa erfarenheter av publikt arbete hos museerna med fenologi (se externfinansierade projekt nedan). CNV deltog vid årsmötet.

Utenavet

CNV deltar i samarbetsnätverket Utenavet där sju organisationer arbetar tillsammans för att sprida kunskap och lyfta frågor kring utomhusbaserat lärande. Nätverket har under 2023 fortsatt sitt arbete för att forma ett nytt organisationssätt för framtiden, ett möte på detta tema inklusive studiebesök genomfördes i Tyresta i början av året. Movium sköter inte längre nätverkets ekonomi. CNV deltog också i viss planering för nästa Ute är inne-konferens.

Unesco geoparkskommitté i Sverige / Stöd till SGU:s geoparksarbete

CNV deltog i ett möte i Geoparkskommittén samt i en Geoturismworkshop i SGUs regi som genomfördes i Skövde och Platåbergens UNESCO Geopark i april. CNV var representerade vid invigningen av Geopark Indalsälven vid Döda fallet i juni. Kommittén sammanträdde i Skövde och vid ytterligare tre tillfällen. CNV har arbetat med förslag på uppdateringar av kriterierna för nya geoparker i Sverige vad gäller kommunikation och lärande – samt tagit initiativ till att Tillväxtverket har bjudits till gruppen. Se även Samarbetsprojekt i slutet av dokumentet.

Naturens år

CNV arrangerade ett möte för nätverket på Ultuna i december för att planera en gemensam nysatsning för att stärka den nationella kommunikationen om naturvård och biologisk mångfald samt för att diskutera idén om ett "naturlyft". De deltagande organisationerna (Botaniska föreningen, Naturskyddsföreningen, WWF, Naturhistoriska riksmuseet, Artdatabanken m fl) såg positivt på en gemensam satsning från 2025 som kommer att förberedas under 2024.

Interpret Europe

CNV deltog vid konferensen *Creating learning landscapes through heritage interpretation* som hölls av Interpret Europe i Rumänien i maj. På konferensen höll CNV i workshop om att involvera lokala aktörer i arbetet med skyddad natur samt tog del av inspirerande föreläsningar, studiebesök och möten. CNV bidrog med en presentation och artikel i konferensens *proceedings* om planering av naturvägledning med exempel från Svenska nationalparker. Se även omvärldsbevakning ovan. Eva Sandberg ingår sedan 2022 i Interpret Europes styrelse.

Övriga samarbeten

naturkunnig.se

Möten har hållits med Länsstyrelsen Östergötland om presentation av sajten naturkunnig.se som lärplattform för naturvård och naturkunskap, för att diskutera eventuellt samarbete med CNV.

SLU-samarbete inom ramen för NV:s uppdrag:

Mistra think do tank

På initiativ av forskaren Karin Gerhardt på SLU bidrog CNV till att genomföra en workshop i februari där CNV, kommunikationsforskare, artister och naturum deltog. Syfte var att diskutera hur klimatkrisen kan kommuniceras i bild. Initiativet resulterade i ett bildspel för artisten Stefan Sundströms turné under våren 2023. Ett andra steg resulterade i workshopen "Kraft till förändring – hur konst och naturvägledning kan samverka i klimatkrisens tid" den 1 december, se 1.3 nedan.

Ny inriktning för kurs i landsbygdsutveckling

Inom ramen för arbetet på SLU utarbetades en modul om naturvägledning på en kurs om landsbygdsutveckling och socialt entreprenörskap. En särskild inbjudan till kursen (LU0096) gick till CNV:s nätverk. Naturturismföretagare samt representanter för Naturvårdsverket bjöds in som föreläsare. CNV har ombetts att bidra till kursen även 2024 (då finansierat av SLU).

Nytt nätverk som verkar för naturbaserad integration

CNV ingår i ett nybildat nätverk med forskare och praktiker på universiteten i Åbo, Malmö, Köpenhamn och SLU. Nätverket diskuterar hur integration kan ske på lokal nivå (grannskapsnivå) och hur metoder kan utvecklas för detta, bland annat med hjälp av naturvägledning / interpretation. Gruppen träffas cirka en gång i månaden för att utbyta erfarenheter och planera för att söka medel för utvecklings- och forskningsprojekt.

1.3: Seminarier/workshops, kurser och föreläsningar

Gökotta med CNV

De digitala morgonseminarierna med tema att kommunicera biologisk mångfald var:

25 januari: Gökotta med CNV – Naturvägledning efter COP15 i Montreal

Vad hände vid FN-toppmötet i Montreal – och hur kan vi som naturvägledare arbeta med resultatet? Gökottan inleddes av Torbjörn Ebenhard från SLU Centrum för biologisk mångfald, som var med och förhandlade fram överenskommelsen.

19 april: Gökotta med CNV – Så får biologisk mångfald liv

För många är biologisk mångfald ogripbart. Vid detta webinarium lyfte vi exempel på hur biologisk mångfald blir intressant och relevant för breda målgrupper. Gäst var Moa Pettersson från SLU Artdatabanken.

15 september Gökotta med CNV – Så får vi biologisk mångfald att lyfta

Årets tredje gökotta på tema biologisk mångfald hölls den 15 september. Inledningstalare var Ankie Rauseus från den regionala naturvårdsföreningen Hopajola i Örebro län.

Övrigt

28 mars Guidade vandringar, stigar och skyltar i kulturlandskapet för Sveriges Hembygdsförbund

CNV höll det andra av två webinarier för Sveriges Hembygdsförbund inom ramen för deras arbete med hållbar utveckling av natur- och kulturlandskapet.

8 maj Klimatvandringssworkshop

CNV arrangerade en workshop ledd av Alasdair Skelton, professor i petrologi vid Stockholms universitet. Temat var att testa format för en klimatvandring tillsammans med deltagare som utgår från fenomen som man möter under vandringen. Workshopen var fullbokad med naturvägledare från hela landet. Till vandringen togs en handledning fram som stöd till naturvägledare. Ännu ett tillfälle ordnades i maj av naturum Söderåsen.

30 maj-1 juni Workshop om planering för naturvägledning och dialog

CNV arrangerade en workshop i Karlskrona inom projektet Grip on Life IP. Deltagarna var tjänstepersoner från länsstyrelser, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten. De fick göra en personasövning och diskutera hur naturvägledning kan utformas vid restaurerade vattenmiljöer. CNV:s dialogverktygslåda presenterades också.

13 juni Föreläsning interpretationsplan

CNV höll en föreläsning/diskussion för ett nätverk av personer och organisationer i besöksområdet Dannemora/Österbybruk, som siktar på att ta fram en interpretationsplan för området.

3-4 oktober Att skriva om natur

Den populära kursen med Thomas Öberg om att skriva texter om natur för skyltar, webb och foldrar hölls för åttonde gången och var som vanligt fulltecknad.

15 november Mångfaldskonferensen 2023

CNV deltog på SLU Centrum för biologisk mångfalds Mångfaldskonferensen 23 och arrangerade en verkstad om mål för kommunikation om biologisk mångfald att kommuniceras till miljömålsberedningen. Jourhavande biolog på Naturhistoriska riksmuseet och föreståndaren för Nationellt centrum för biologiundervisning inledde. CNV delade även ut utmärkelsen Årets naturvägledning till fyra mottagare under en högtidlig tillställning på konferensen.

1 december Kraft till förändring

Ett webinarium om hur konst och naturvägledning kan samverka i klimatkrisens tid. Med deltagare från konstvärlden, miljökommunikation och naturvägledning diskuterades konkreta exempel på hur naturum och liknande verksamheter kan samarbeta med samtidskonst.

12 december Regional tankesmedja i Göteborg

CNV medverkade med en presentation om hur man kan nå fler när vi kommunicerar om natur och friluftsliv och om hur naturvägledning kan användas för att skapa naturupplevelser.

1.4: Kommunikation

CNV genomförde två interna kommunikationsworkshopar, en i februari och en i juni, för att planera och utveckla kommunikationsarbetet utifrån den rapport som konsultbyrån Advant tagit fram för CNV. Målgrupper, kommunikationskanaler, kommunikationserfarenheter, CNV:s profil och CNV:s 15-årsjubileum, som bland annat uppmärksammades med en särskilt logotyp under hösten togs upp.

Webben och sociala medier

Webben (cnv/slu.se) fylls på löpande med dokumentation av aktiviteter och artiklar från Naturvägledaren. Arbetet med att uppdatera sidor med olika ämnesfokus, litteraturlistor, tips, artiklar pågår kontinuerligt. Sidor om metoder för naturvägledning och de engelska sidorna har utvecklats. Omvärldsbevakningen och det som händer på webben speglas löpande med inlägg i sociala medier (Facebook, LinkedIn och i viss utsträckning Instagram).

Naturvägledaren/Nytt från CNV

Det digitala nyhetsmejlet *Nytt från CNV*, med kortfattad information om CNV:s aktuella aktiviteter, har skickats ut vid tio tillfällen under året.

Naturvägledaren 1/2023: Så får biologisk mångfald liv publicerades den 22 juni.

Naturvägledaren 2/2023: Möt mottagarna av Årets naturvägledning publicerades den 28 november.

Årets naturvägledning 2023

Från våren till november har information om Årets naturvägledning 2023 spridits i nyhetsbrev, på CNV:s webbsida och i sociala medier. Annonssplats köptes på Natursidan. Riktade utskick om möjligheten att nominera naturvägledning gjordes. Information om Årets naturvägledning gick ut i fyra steg: 1) inför sista nomineringsdatum, 2) om juryn, 3) om finalisterna när de var utvalda, 4) och om prisutdelningen och vilka som fick utmärkelsen. Samtliga finalister presenterades på CNV:s webb med en kortare artikel som byggde på intervjuer med finalister. Prisutdelningen skedde på Mångfaldskonferensen i november (se 1.3). De fyra som fick utmärkelsen presenterades efter prisutdelningen med en längre artikel. Några av finalisterna och mottagarna av utmärkelsen kommer också att synliggöras med korta filmer i sociala medier våren 2024.

Rådgivning

CNV har löpande svarat på frågor och bidragit med råd om naturvägledning via telefon och mejl

CNV har stöttat en SLU-student, Vera Fredriksson, inom ämnet landsbygdsutveckling i ett examensarbete om naturvägledning "Dialog om landskapet i landskapet". Hon deltog också som stöd och för lärande i en workshop om låglandsleder i uppdrag 11.

CNV har bidragit till utveckling av naturvägledning inom Naturskyddsföreningen. En vandrande workshop i naturvägledning hölls i september i Nationalstadsparken i Stockholm för föreningens traineeprogram.

CNV har bidragit med rådgivning om naturvägledning till Tekniska museet inför deras nya utställning om skogen som kommer invigas i maj 2024.

Enkät

En enkät om CNV:s verksamhet ställdes till prenumeranterna på CNV:s utskick, CNV:s nätverk. Cirka 300 svarade. Överlag är de som svarar mycket nöjda det CNV gör. Resultatet presenteras i en rapport i början av 2024.

Uppdrag 2 Naturumverksamheten

CNV deltog vid workshop för naturum hos Riksantikvarieämbetets utställningsverkstad samt på naturum Gotland den 1-2 februari.

Utbildningen för naturums guider har vidareutvecklats så att det finns både en tydlig endags- respektive tvådagarsversion.

Årets naturumträff planerades och genomfördes 10-12 oktober tillsammans med Naturvårdsverket och naturum Värmland. CNV ansvarade för program och samordning. Deltagarna var nöjda. Dokumentation skickades ut till alla naturum efter träffen. Resultatet är ett bra planeringsunderlag för en kommande naturumträff. Ett särskilt pass om invasiva främmande arter hölls på träffen (se uppdrag 10).

I arbetet med kvalitativa besökarstudier har Paul Henningssons rapport slutförts och publicerats på naturums samarbetsyta. Ett urval av metoder har gjorts och kommunicerats i ett paket (en "sommarmeny för utvärdering") till naturum för frivilliga tester under sommarsäsongen. Ett pass på naturumträffen handlade om det arbetet. 12 av 28 naturum har gjort utvärderingar.

Ett pilotprojekt tillsammans med ett antal naturum har genomförts för att testa och utveckla metoder för kommunikation om klimatfrågor. CNV har bidragit till samordningen av pilotprojektet. En viktig del har varit ett samarbete med Svenska fenologinätverket för att utveckla arbetet med fenologi vid naturum (se externfinansierade projekt nedan).

Naturum Söderåsen har tagit fram en naturvägledningsplan för naturum och nationalparken – CNV har bidragit löpande med rådgivning.

Naturum Skrylle planerar för sin nya utställning och CNV bidrog för andra gången med rådgivning via ett möte under T2. Naturum med utställning invigs 17 februari 2024.

CNV deltog i juni i ett möte med naturum Dalarnas referensgrupp för den blivande geologiställningen. Skriftliga kommentarer på form och innehåll ställdes till naturum i augusti samt på den del som handlar om istiden i december. Utställningen invigs 2024.

Naturumbesök i samarbete med Naturvårdsverket, en utställningskonsult och Riksantikvarieämbetet har genomförts och rapporterats från CNV för naturum Färnebofjärden den 17 januari, Vålådalen 30 maj och Höga Kusten 31 maj.

Uppdrag 3 Varumärket Sveriges nationalparker

Aktörsutbildningen är uppdaterad och har testats i Tivedens nationalpark, där CNV var med och höll i delar i början av maj. Aktörsutbildningen för nationalparker uppdaterades med utgångspunkt från enkät till förvaltare 2022.

CNV medverkade vid en aktörsutbildning för naturturismaktörer kring Fulufjällets nationalpark den 2 juni samt en för Tivedens nationalpark 3–4 oktober.

Ett möte med referensgruppen genomfördes angående teman för årets webinarier, som blev:

31 maj på tema aktörsutbildningen för nationalparker.

19 oktober om hur nationalparkernas entréer kan vidareutvecklas.

Dokumentation från samtliga webinarier som CNV håller i för Naturvårdsverket för förvaltare läggs upp på www.slu.se/dokumentation-np-webbinarier.

Uppdrag 4 Tankesmedja för friluftsliv

CNV bidrog enligt plan i planering och genomförande av Tankesmedjan för friluftsliv. CNV höll en presentation om utveckling av forskning inom naturvägledning, med fokus på CNV:s forskningssatsning och kommande samarbete med Mistra Environmental Communication. CNV arrangerade också en utomhusaktivitet för alla deltagare i form av en quiz-vandring som uppmanade till dialog om frågor som handlade om naturvägledning, friluftsliv och andra teman som togs upp på konferensen. Efter uteaktiviteten höll CNV en presentation om hur naturvägledning kan bidra till arbetet med friluftsliv.

Uppdrag 5 Allemansrätten

CNV har deltagit i Naturvårdsverkets arbete med att utveckla och implementera en ny kommunikationsstrategi för allemansrätten. Möten har hållits i Naturvårdsverkets dialoggrupp för allemansrätten. CNV har drivit arbetet med att ta fram en checklista för att kommunicera allemansrätten, som riktar sig till strategiska och operativa vidareförmedlare, bland annat naturvägledare. Den finns publicerad på Naturvårdsverkets hemsida.

Uppdrag 6 LONA – den lokala naturvårdssatsningen

Den 17 januari hölls ett välbesökt digitalt webinarium hur man kan förbättra vandringsleder/stigar med hjälp av naturvägledning.

I ett LONA-projekt om Roslagsleden skapar de sex kommunerna längs leden en naturvägledningsplan för leden. CNV har bistått med rådgivning i arbetet.

Intervju har gjorts med kommunekologen i Östhammar om aktivt LONA-arbete för publicering på CNVs webb.

30 maj-1 juni deltog CNV i en konferens inom projektet Grip on Life i Blekinge (se även 1.3 och Uppdrag 7). Projektet handlar om att utveckla bättre metoder för bl.a. restaurering av våtmarker och CNV kopplar detta till LONA i och med framtagandet av en våtmarkschecklista.

Den 16 juni deltog CNV på en digital inspirationslunch på Naturvårdsverket om hur LONA bidrar till samhällsnytta och social rättvisa.

8 december höll CNV ett välbesökt webinarium om lokalt engagemang och LONA. Tre externa föreläsare presenterade sina LONA-projekt.

Se även Samarbetsprojekt nedan om ett forskningsprojekt med LONA-koppling.

Uppdrag 7 Dialogverktyg i naturen

CNV deltog i mars vid en workshop "Ny forskning för dialog och samverkan" som arrangerades i Stockholm av avdelningen för miljökommunikation på SLU inom ramen för Mistra Environmental Communication. Temat kommer att lyftas också i programmets del 2 från 2024. Den digitala verktygslådan för dialog i naturen som tagits fram och testats presenterades i flera sammanhang under året, bland annat vid en utbildning för Skogsstyrelsens projekt Grip on Life i Blekinge i maj samt vid Tankesmedjan för friluftsliv i november. CNV har varit tillgängliga för att arrangera utbildningar på temat i samband med Naturvårdsverkets erbjudande om fortbildning inom samverkansutbildningar till länsstyrelserna.

Uppdrag 8 Utveckla naturvägledning i blivande nationalparker

Den 14 mars deltog CNV vid en workshop på Naturvårdsverket på tema uppföljning av bildandeprocesser med hjälp av Conservation standards-metodiken. Integrering av upplevelsevärden och att använda naturvägledning som verktyg i bevarandearbetet behandlades bland annat.

Samrådsmöten har genomförts vid ungefär tio tillfällen i respektive projekt.

En sammanställning av exempel på obemannad naturvägledning togs fram för projektet.

Bästräsk

CNV har stöttat länsstyrelsen i Gotlands län löpande i arbetet med planering av naturvägledning.

En digital workshop ordnades den 2 februari för lokala intressenter. Fokus var vad som ska kommuniceras (att testa hur tema och underteman som tagits fram uppfattades av aktörer) samt att få inspel på var i nationalparken det är lämpligast att kommunicera med besökare.

På Nationalparkernas dag 24 maj hölls test på plats vid Mølner myr, där föranmälda deltagare gick en planerad naturstig. De fick ta del av muntliga berättelser om fenomen som kunde upplevas längs vägen, fick uppgifter under vandringen samt blev intervjuade av CNV efter turen. Syftet var att testa de teman som tagits fram tidigare och diskutera format för naturvägledning med besökare. Övningen var välbesökt och genomfördes på plats i samarbete mellan länsstyrelsens personal och CNV. Samtalen med deltagarna gav input till planeringen för naturvägledning.

Ett sammanfattande dokument med rekommendationer för det fortsatta arbetet med naturvägledning för nationalparken togs fram.

CNV deltog vid ett möte i juni med de konsulter som arbetar med framtagande av entréprojektet. Flera av dessa deltog också på webinariet om nationalparksentréer, som CNV höll för alla nationalparksförvaltare (se uppdrag 3).

Nämdöskärgården

CNV organiserade en aktörsworkshop den 6 mars med intressenter från området (med samma upplägg som i Bästeträsk enligt ovan).

CNV deltog i möte med arkitekt och landskapsarkitekt som arbetar med områdets entréprojekt. CNV granskade i december ett förfrågningsunderlag och anbud för en ny utställning i Bruno Liljefors jaktstuga på Bullerö.

Arbetet med att stödja utvecklingen av en naturvägledningsplan eller inriktningsdokument för den blivande nationalparken pågick under våren och kommer att slutföras under 2024.

Uppdrag 9 Exempelsamling och naturvägledning i friluftsmålen

Uppdraget att ta fram förslag på utveckling av mål för naturvägledning i revidering av friluftsmålen slutrapporterades i ett PM till Naturvårdsverket den 15 april. CNV föreslog bland annat ökade satsningar på kommunikation om natur och naturvård i friluftslivet (ett naturlyft).

CNV ingår i Naturvårdsverkets arbetsgrupp för vardagsnära natur och har deltagit i fem möten.

CNV har tagit fram en exempelsamling för att lyfta goda exempel på naturvägledning som kan bidra till folkhälsa i vardagsnära natur. CNV planerade och genomförde en workshop på temat den 17 oktober. Exempelsamlingen *”Tillgång till vardagsnära natur – Femton lärande exempel på insatser för att främja tillgången till vardagsnära natur”* finns publicerad på Naturvårdsverkets webbplats.

Uppdrag 10 Naturum och invasiva främmande arter

Utställningen *”Våra ovälkomna gäster”* som producerades och testades 2022 av naturum Kullaberg och Kosterhavet distribuerades till ytterligare 25 naturum under 2023. CNV tog fram en handledning för att aktivera besökarna vid naturum, och utvecklade ett quiz med möjlighet till flexibelt utförande för alla naturum, samt metoder för att utvärdera hur utställningen fungerar på plats.

På naturumträffen hölls ett pass för att presentera och diskutera hur det gått med detta uppdrag. De flesta naturum var mycket nöjda med projektet och utställningen, men några var kritiska till hur de invasiva arterna hade porträtterats som personligheter, och valde att inte visa de delarna av utställningen. Quizet var den mest populära aktiviteten, det genomfördes av tusentals besökare.

Uppdrag 11 Utveckling av naturvägledning längs låglandsleder

Ramverket för låglandsleder har granskats med avseende på naturvägledning och CNV har kommit med utvecklingsförslag.

CNV:s deltog med föredrag och utomhusworkshop på den nationella ledkonferensen i Trollhättan i maj, och ordnade ett webbmöte i september för ledförvaltare som är intresserade av att diskutera arbete

med naturvägledning på leder. Dokumentation har tagits fram av CNV och inspelning har gjorts av Naturvårdsverket (publiceras i början av 2024).

Som en fortsättning på samtal som hölls vid den nationella ledkonferensen har CNV haft möte med personer som arbetar med pilgrimsleder samt en grupp som arbetar med leder i Halland. CNV fick i slutet av året ett uppdrag från Linköpings stift om att sammanställa goda exempel på naturvägledning för pilgrimsleder.

Samarbetsprojekt med annan finansiering

CNV fortsätter under 2023 samarbetet med **Havs- och vattenmyndigheten** som startade 2019. På HaV:s uppdrag organiserar och stöttar CNV ett nätverk inom limnisk pedagogik i Sverige. CNV samarbetar med **Havsmiljöinstitutet (HMI)** som har motsvarande uppdrag vad gäller marin pedagogik. Under året har följande genomförts: mars, en digital workshop om planering och utvärdering av naturvägledning; april, en studieresa till Jämtland; oktober, en digital träff med Bo Landin; december, digital konferens Att sprida ringar på vatten. CNV har deltagit i workshops och arbete i framtagande av delar om kommunikation, pedagogik och naturvägledning i ansökan *Wave impact innovation* inför ett Vinnovaprogram med tema Vatten. CNV har bidragit till att utveckla SLU:s samarbete med Baltic Sea Science Center.

Ett samarbete har 2023 etablerats med **Svenska fenologinätverket** för att utveckla arbetet med fenologi vid naturum. Arbetet har kopplats till ett pilotprojekt om naturum och klimat 2023, som initierats av naturum. CNV har samordnat arbetet. Fenologisamarbetet innebär att lyfta medborgarforskning som Vårkollen och Försommarkollen, att utveckla arbete med fenologikameror och fotopunkter vid naturum, samt att ha vandringar och slingor med klimattema. Flera naturum arbetade under sommaren 2023 med att testa metoderna.

SLU utbildning

Kursen **Naturvägledning för yrkesverksamma (MX0106)** hölls under hösten för 14:e året i följd, med 25 deltagare. CNV arbetar också med kurserna Miljökonsekvensbeskrivning, miljökommunikation och naturvägledning - metoder och tillämpning (MX0137) samt från i höst kursen Entreprenörskap och landsbygdsutveckling (LU0096). CNV bidrog i december med en föreläsning för Masterprogrammet i miljökommunikation.

Forskningsutveckling

CNVs forskare Jasmine Zhang utvecklar möjligheter för forskning inom naturvägledningsfältet genom

- 1) ansökningar om forskningsmedel (åta ansökningar har lämnats in)
- 2) att ta en rådgivarroll i forskningsrelaterade frågor om naturvägledning, bl. a. ett projekt "Spår i Skogen" som beviljades i vår. Utifrån önskemål och idéer från naturvägledare som tidigare jobbat på naturum utvecklades en forskningsansökan till Formas. Utifrån ett tidigare CNV:projekt om naturvägledning för skogssektor utvecklades en forskningsansökan till Skogsällskapet.
- 3) att delta i och presentera naturvägledningsrelaterad forskning i akademiska konferenser och 2023 års Tankesmedja för Friluftsliv.

4) att skriva vetenskapliga artiklar (totalt sex vetenskapliga artiklar skrevs, tre av är publicerade)

5) att utforska och utveckla forskningsfrågor som relaterar till naturvägledning i egna pågående projekt

6) att ha kontaktat med och varit värd till två potentiella passande personer för söka August T Larsson gästforskaranslag igen (Sam Ham var gästforskare 2012-2015).

CNV deltar i forskningsprojektet *Migrant relations and Rural Environments: a neglected dimension in sustainable development* som startades 2022 med en kartläggning av projekt inom naturbaserad integration. En genomgång/rapport om LONA-projekt med fokus på naturbaserad integration har tagits fram och [publicerats på CNV:s webb](#).

Mistra Environmental Communication 1 – "Think/do tanks"

CNV har på uppdrag av detta forskningsprogram genomfört två så kallade "Think/do tanks" I det första projektet gavs besökare i två skogsområden möjlighet att genom QR-koder ta ställning till påståenden om skogen samt ställa frågor till markägaren/förvaltaren. Skyltar med frågor stod i de två områdena till början av maj. En rapport om resultaten är under produktion. Det andra projektet om naturvägledning kring klimatkrisen beskrivs under Samverkan i avsnitt 1.2.

Mistra Environmental Communication 2 – CNV del i ansökan

CNV har under ledning av Jasmine Zhang samt i dialog och samarbete med Mistra miljökommunikation fas 1 deltagit planering för ansökan till programmets fas 2 2024-2028. Ansökan färdigställdes under T1 och CNV fanns med som både extern partner och forskande partner (i fyra av fem arbetspaket). Ett "nature interpretation lab" kommer enligt ansökan att inrymmas i programmet. I december kom besked om att ansökan beviljades för 2024-2028.

Geopark Siljansringen

Den nationella geoparken har inväntat att en koordinator anställs för att eventuellt ta upp arbetet som förbereddes 2022 med en naturvägledningsplan för området med stöd av CNV.

Geopark Indalsälven

CNV höll i januari en geovårdskurs för lokala aktörer i blivande den nationella Geopark Indalsälven. Upplägget som kan utvecklas och ges vid liknande tillfällen kan byggas på med en guidekurs.